

UPRAVLJANJE RIZICIMA BANKE

1. POJAM RIZIKA U BANKAMA

- Da bi se rizik u bankarskom poslovanju mogao bolje spoznati, neophodno je dobro poznavati samu suštinu bankarskog poslovanja ali i veoma dinamične promene koje se dešavaju u okruženju.
- Rizik može imati materijalnu i nematerijalnu komponentu.
- U literaturi se susrećemo sa raznim definicijama rizika, kao naprimer:
 - verovatnoća gubitka ili izloženost gubitku,
 - mogućnost ili šanse za nastanak gubitka,
 - opasnost koja može prouzrokovati gubitak.
 - opasni poduhvati ili uslovi koji povećavaju verovatnoću učestalosti ili ozbiljnosti od gubitaka,
 - imovina ili osoba izložena gubitku,
 - gubitak potencijalnog iznosa novca,
 - odstupanja od stvarnih gubitaka,
 - mogućnost da stvarni gubici odstupaju od očekivanih,
 - psihološka neizvesnost u odnosu na gubitak.

2. UPRAVLJANJE RIZICIMA BANKE

- Društvena i pravna sredina u kojoj banka posluje se konstantno menja.
- Kao rezultat toga, banka je stalno izložena novim rizicima, koji moraju biti od strane banke kontinuirano procenjivani, kontrolisani i finansirani.
- U bankarskom poslovanju rizici su neizbežni, te se pred banku ne postavlja pitanje kako poslovati bez rizika, nego kako upravljati rizicima?
- Kao relativno nova disciplina upravljanje rizikom (*“risk management”*) se razvila od delatnosti osiguranja, jer se u osiguranju shvatilo da se tradicionalnim procesima osiguranja ne mogu više uspešno rešavati sve složeniji problemi rizika.

- To se čini kombinovanjem faktora kao što su:
 - interna politika banke, i
 - ugovori sa osiguravajućim kompanijama.
- U praksi, proces se sastoji od nekoliko logičnih faza:
 - procena ili identifikacija izloženosti riziku;
 - ✓ merenje i vrednovanje identifikovanih izloženosti;
 - ✓ kontrola ovih izloženosti kroz eliminaciju i/ili smanjenje;
 - ✓ finansiranje ostatka izloženosti, tako da organizacija (banka) u slučaju velikog gubitka, može nastaviti funkcionisanje bez ozbiljnih nevolja za svoju finansijsku stabilnost.
 - ✓ Prvi i najlogičniji korak u procesu upravljanja rizikom je direktna identifikacija važnih bankarskih resursa sa najvećom izloženosti gubicima.

- Inicijalno, ovaj korak treba da uključi sistematski i kontinuiran popis resursa koji se mogu u banci klasifikovati na:
 - ❑ *fizičke resurse*, u okviru kojih su: zgrade banke, nameštaj, oprema, arhiva itd.,
 - ❑ *ljudske resurse*, koji su najkritičniji resurs svake banke i gde proces identifikacije uključuje ključne direktore, specijaliste i službenike u okviru banke i važne korisnike, komitente i klijente van banke,
 - ❑ *finansijske resurse*, koji se sastoje od kapitala, depozita i kolateralna (zaloga) itd.,
 - ❑ *prirodne resurse*, koji uključuju naprimer električnu energiju neophodnu opremi za obradu podataka,
 - ❑ *nematerijalne resurse*, koje je teško identifikovati u mnogim slučajevima, ali je njihov efekat i te kako vidljiv i realan, kao naprimer poverenje u banku.

3. VRSTE RIZIKA U BANCI

- Mi ćemo se ovde ograničiti na, u literaturi najčešće navođenih, pet vrsta rizika sa kojima se susreću banke u svome poslovanju, a to su:
 - ❖ kreditni rizik,
 - ❖ kamatni rizik,
 - ❖ rizik likvidnosti,
 - ❖ devizni (valutni) rizik,
 - ❖ investicioni rizik.

3.1. Kreditni rizik

- Kreditni rizik se smatra osnovnim (primarnim) rizikom sa kojim se banka susreće u svom poslovanju i on se pojavljuje zbog toga što dužnici nisu u mogućnosti da banci vrate kredite o roku dospelosti sa pripadajućom kamatom.
- Iz napred navedenog proizilazi da, generalno posmatrano, postoje dve vrste kreditnog rizika.
 - ✓ Prvi je vezan za otplatu glavnice, odnosno rate glavnog duga, a
 - ✓ drugi za plaćanje kamate kao prinosa na plasirana kreditna sredstva.

3.2. Kamatni rizik

- Kamatni rizik se definiše kao rizik smanjenja profita banke usled promena u visini kamatnih stopa.
- Menadžment banke na različite načine upravlja kamatnim rizicima, odnosno nastoji da minimizira izloženost kamatnom riziku.
- To ostvaruje, pre svega, prestrukturiranjem stavki aktive i pasive u smislu:
 - smanjenja relativnog učešća stavki koje su osetljive na promenu kamatnih stopa,
 - nastojanjem da stavke aktive i pasive koje su osetljive na promenu kamatnih stopa budu kvantitativno što više uravnotežene,
 - hedžing (*hedging*) operacijama na finansijskom tržištu, gde se zaštita od gubitaka obezbeđuje suprotnim (kontrabilansnim) transakcijama - fjučersi, opcije i svopovi kamatnih stopa.

3.3. Rizik likvidnosti

- Pod rizikom likvidnosti podrazumevamo rizik od smanjenja profita banke usled nedostatka (dovoljnog iznosa) likvidnih sredstava za izmirenje dospelih obaveza.
- Nedostatak likvidnih sredstava potrebnih za izmirenje dospelih obaveza prouzrokovan je činjenicom da banka ima manjak likvidnih sredstava, te da nije u stanju da blagovremeno na tržištu obezbedi likvidna sredstva.

3.4. Devizni (valutni) rizik

- Pod deviznim ili valutnim rizikom podrazumevamo rizik smanjenja profita banke usled promena u deviznim kursovima.
- U cilju minimiziranja deviznog, odnosno valutnog rizika neophodno je da menadžment upravlja ovim rizicima, a on to najbolje ostvaruje na taj način što nastoji da uspostavi ravnotežu između aktive i pasive, po valutama koje se nalaze u bilansu.

3.5. Investicioni rizik *****

- Pod investicionim rizikom podrazumevamo rizik smanjenja profita banke kod plasmana u hartije od vrednosti (investicione plasmane) usled nestabilnosti na finansijskom tržištu.
- U cilju minimiziranja investicionog rizika neophodno je da menadžment upravlja ovim rizicima, a on će to najbolje ostvariti na taj način što će voditi ispravnu politiku plasmana u hartije od vrednosti vodeći računa o standardima za selekciju hartija od vrednosti, a imajući u vidu njihov kvalitet, dospeće, diverzifikaciju, tržišnu prođu i očekivani prinos.